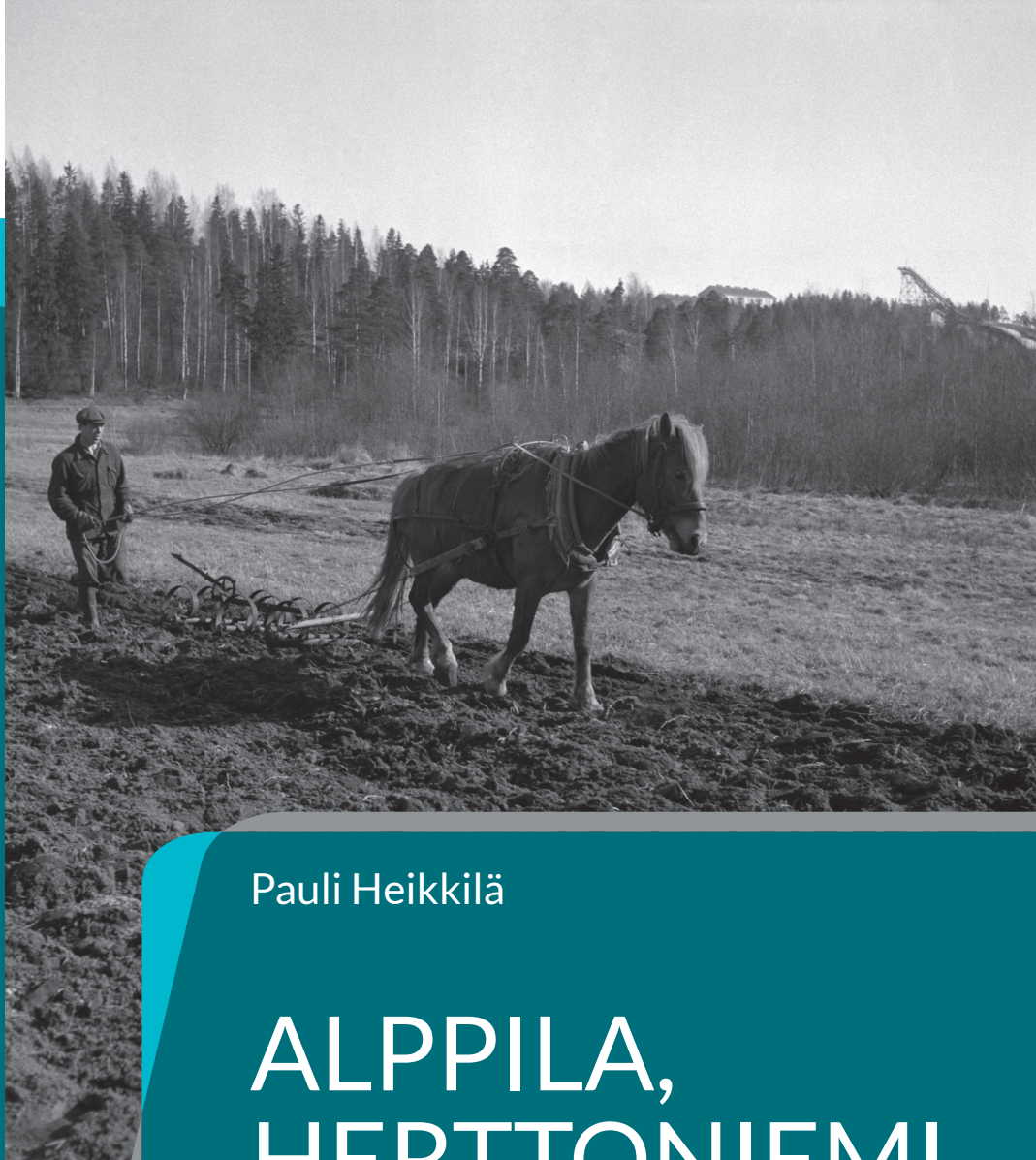

Pauli Heikkilä

ALPPILA, HERTTONIEMI JA TÖPPYRÄT

Alppila, Herttoniemi ja töppyrät

Pauli Heikkilä

Alppila, Herttoniemi ja töppyrät
Helsingin hyppyrimäkien historia

Suomen Kulttuurirahasto
Uusimaa

Kansikuva: Mies ja hevonen kyntämässä Levanderin pellolla Herttoniemessä
(1959) Kuvaaja: Niilo Kienanen. Helsingin Kaupunginmuseo.

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki,
bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9487-6

© 2025 Pauli Heikkilä

”Jos lukijani harrastat talviurheilua, niin älä laiminlyö Helsingissä käydessäsi lähteä ’uutta hiihtomäkeä’ katsomaan. Se on varsin likellä tunnettua ’Alppilaa’, parinkymmenen metrin päässä siitä pohjoissuuntaan. Kun seisot mäen juurella ja katselet sitä pilviä tavoittelevata tornia, joka mäen korottamiseksi on rakennettu; sitä vähintään kahden metrin korkuista hyppyriä, joka on laitettu keskelle rataa, ja sitä pelottavan jyrkkää mäenrinnettä, jota hiihtäjien tulee laskea alas, niin varmasti ajattelet kuten tuhannet muutkin: ei tuosta kukaan kuolevainen eheänä ja elävänä alas pääse. Mutta meneppä hiihtomäelle jonakuna sunnuntaiaamuna talvisajalla. Huomaat kauhuksesi tuolla lumen peittämän tornin huipulla taivaan alla miehen, jolla nähtävästi on hurjat aikeet. Levollisesti hän ottaa alkuvauhdin. Kohta nopeus enenemistään enenee ja pian on vauhti huumaava. Lähestyessään hyppyriä mies kyykistyy, tekee ponnistuksen ja lentää seuraavassa silmänräpäyksessä suorana, ryhdikkäänä ja ylpeänä toista kymmentä metriä ilmassa. Maahan tultuaan hän taasen notkistaa polvensa kyykkyyn saakka ojentaaksensa seuraavassa sekunnissa itsensä taas suoraksi, ja samassa hän nuolen nopeudella liukuu ohitsesi. Näkö on komea.”

(Ivar Wilskman. *Suomen Urheilulehti* 1906:2, 134)

Sisällys

Johdanto	3
Hyppyrämäki Alppilaan	7
Itsenäisessä Suomessa	17
Herttoniemi-suunnitelma	27
Suunnitelman tukihyppyrit	37
Herttoniemen kulta-aika	43
Hyppyreitä lähiöihin	55
Suuret suunnitelmat	69
Mikä menee ylös...	81
Voe rähmä, eli spedelinko	93
Tasajalka-alastulo	107

Liite 1: Alppilan kisat 1905–1938

Liite 2: Herttoniemen kisat 1936–1976

Liite 3: Hyppyrämäkifilmit

Johdanto

Muutin Helsinkiin muutamia vuosia sitten jatkamaan poliittisen historian tutkimuksiani Kansallisarkistossa ja -kirjastossa. Sain asunnon Kannelmäestä ja työmatka sujui jouhevasti polkupyörällä. Alkumatka kulki usein Lassilan/Pohjois-Haagan läpi ja pian oikealla puolella, skeittipuiston takana, metsänrinteessä näkyi aukko ja sen takana valtava kivi. Lautojaan potkivat nuoret eivät osanneet sanoa sen tarkemmin aukon tarkoitusta. Toisinaan lähdin toiseen suuntaan ja suoraan Keskuspuistoon, jossa pienellä mutkalla vasemmalle ilmaantui betonijalustoja, joiden tukema rakennelma oli aikoja sitten kadonnut. Nämä reitit kohtasivat etelämpänä, jossa viereinen ratsutie kulki mäennyppylän päälle. Pyöräreitti jatkui Eläintarhan vieritse ja sukelsi rautatien ali Alppipuiston kohdalla, josta suoraan mäkeä ylös jatkamalla olisin päässyt Linnanmäen pääportille mutta velvollisuus kutsui eli jatkoin työhuoneelleni Siltavuorenrantaan, jossa helmikuussa 1892 oli pidetty mäenlaskukilpailut. Matkalla olin jo ohittanut kaksi myöhempää hyppyripaikkaa sekä melkein sivunnut Suomen ensimmäisen pysyvän hyppyrin paikkaa. Ihmekö tuo, että innostuin vähitellen tutkimaan kaupungin hyppyrihistoriaa. Tuon tutkimuksen tulokset ovat nähtävissä tässä teoksessa.

Yritän välttää perinteisen urheiluhistorian helmasyntiä eli takertumista kilpailutuloksiin – tai mäkihypyn tapauksessa sääoloihin – vaan pyrin tarkastelemaan kaupungin historiaa sadan vuoden ajalta marginaalista käsin, jollaiseksi urheilu usein mielletään: mukavaksi ajanvietteeksi mutta tuskin vakavaksi toiminnaksi. Ohjenuoranani toimii Erkki Laitisen pohdinta *Jyväskylän kirjassa* kaupungin mäkihypy-

historiasta. Hänen mukaansa urheilulla, paikallispolitiikalla ja historian-tutkimuksella ei päältä katsottuna ole mitään yhteistä: ”Urheilu on useimmille vain mukava harrastus. Äärimmilleen jalostettuna se voi tuottaa harjoittajalleen rajattomasti kunniaan ja kansalle mieltä nostattavia elämyksiä. Kunnallinen päätöksenteko ei tuota kansalle elämyksiä eikä toteuttajilleen juuri mainetta [...] Historiantutkimus taas koettaa yhdistellä ajassa liikkuneita ilmiöitä ja tapahtumia mielekkäällä tavalla toisiinsa.” Laitisen mukaan tämä on kuitenkin vain ensivaikutelma ja yhdistämällä kolme toisilleen vierasta aihealuetta voidaan paljastaa niistä jotain ominaista.¹

Tätä hieman soveltaen monenlaiset ryhmät pyörivät hyppyyrien ympärillä. Poliitikot ja urheiluseurojen edustajat neuvottelivat sen rakentamisesta, ja siihen liittyen sen sijainnista, rahoituksesta yms. Toiseksi urheiluseurat rakensivat ja huolsivat hyppyyrit; sadan vuoden aikana rakennusmateriaalissakin tapahtui muutoksia. Urheiluseurat myös järjestivät kilpailut, joissa vasta hyppyyrien ilmeisimmät käyttäjät tulevat mukaan yhdessä niiden katsojien kanssa. Tällaisen laajan joukon tarkastelusta syntyy mielenkiintoinen näkökulma sekä suomalaisen yhteiskunnan että tarkemmin Helsingin kaupungin historiaan.

Kirja perustuu sanomalehtiin *Ajan Suunta* (AS), *Arbetarbladet* (A), *Helsingin Sanomat* (HS), *Hufvudstadsbladet* (HBL), *Kansan Uutiset* (KU), *Nya Nyland* (NN), *Päivälehti* (PL), *Suomen Sosialidemokraatti* (SS), *Työkansan Sanomat* (TKS), *Työmies* (TM), *Uusi Suometar* / *Suomi* (US) ja *Vapaa Sana* (VS) sekä aikakauslehtiin *Finskt idrottsblad* (FI), *Hakkapeliitta* (H), *Idrottsbladet* (Ib), *Suomen Kuva-lehti* (SK), *Suomen Urheilulehti* (SUL) ja *Työväen Urheilulehti* (TUL), joita luin Kansalliskirjaston digitaalisesta kokoelmasta [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/>]. Digitointi etenee vääjäämättömästi, joskin eritahtisesti: työväenlehdet (KU ja SS) ovat mukana vain vuoteen 1966

Suomen ensimmäinen hyppyrimäki rakennettiin Helsingin Alppilaan vuonna 1905. Seuraavan sukupolven hyppyri valmistui Herttoniemeen tammikuussa 1936. Alunperin harjoituspaikaksi keväällä 1963 aiottu ns. Siilitien hyppyri toimi kaupungin mäkihyppykeskuksena 2010-luvulle saakka. Näiden lisäksi pienempiä hyppyreitä sijaitsi ympäri kaupunkia Meilahdesta Myllypuroon, Lauttasaaresta Pihlajamäkeen.

"Alppila, Herttoniemi ja töppyrät" tarjoaa mielenkiintoisen näkökulman Helsingin historiaan yli sadan vuoden ajalta. Kaupungin kasvamista ja kehittymistä seurataan mäenlaskun harrastamisen ja hyppyrimäkien rakentamisen kautta.

Teoksen liitteenä on Alppilan ja Herttoniemen tuloluettelot noin 300 kilpailusta.

BoD

